

desplaçar-se per l'espai molt ràpidament (saltant, escalant, etc.) i superar tots els obstacles (tanques, murs, espais buits, etc.) sense que hi hagi res que els aturi.

El capítol següent parla, entre d'altres qüestions, de les experiències que viuen les persones joves al convertir-se en persones adultes. Un criteri important per ser considerada una persona adulta inclou assumir la responsabilitat d'un mateix, prendre decisions autònomes i ser independent econòmicament. Deixar la casa dels pares i guanyar un salari al final de mes esdevé un fet clau en la consecució d'autonomia i autoestima, encara que la precarietat de la feina dificulti aquesta transició.

El darrer capítol mostra els espais que usen els nois i les noies joves a les ciutats i a les àrees rurals durant el seu temps lliure. En el context britànic, la falta d'inversió d'espais per a la gent jove a les ciutats i l'augment de la privatització al camp restringeixen contínuament els llocs disponibles per trobar-se. Diferents estudis mostren com, al llarg del continu rural-urbà, els llocs de lleure són

les benzineres, els cibercafès, les cantonades, els centres comercials, els camps oberts, etc. En tots dos contextos, l'urbà i el rural, sortir de nit i beure esdevenen aspectes destacables del seu temps lliure, encara que l'accés a determinats espais, la mobilitat i l'anonimat diferencia unes experiències d'unes altres i s'hi observen, també, diferències de gènere significatives.

El llibre va adreçat especialment a estudiants de grau, postgrau i investigadors interessats a entendre millor les relacions entre gent jove, llocs i identitats. I no és només un text per a geògrafs i geògrafes, sinó que, per la manera d'enfocar els temes, fa que pugui resultar interessant per a aquelles persones que treballen en diferents institucions acadèmiques i educatives (i, anant més enllà, fins i tot se'n podria recomanar la lectura a aquelles mares i pares amb fills i filles joves i adolescents!).

Anna Ortiz Guitart

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
Anna.Ortiz@uab.cat

HÖRSCHELMANN, Kathrin i COLLS, Rachel (eds.) (2009).

Contested bodies of childhood and youth
Basingstoke: Palgrave Macmillan, 260 p.
ISBN: 978-0-230-20138-5

Contested bodies of childhood and youth és un recull de contribucions diverses que tracten el tema del cos i la corporalitat dels infants i de la gent jove. Les directores del llibre són Rachel Colls i Kathrin Hörchelmann, membres del prestigiós Departament de Geografia de la Universitat de Durham, al nord d'Anglaterra, i hi ha aportacions d'especialistes anglosaxons molt reconeguts en el camp d'estudis de la infància, tant de geografia com d'altres àmbits de les ciències socials. Aquest llibre va sorgir arran d'una conferència interdisciplinària realitzada a la mateixa Universi-

tat de Durham l'any 2006 i després d'un número especial de la revista *Children's Geographies* (volum 7 (1), 2009), en el qual es començaren a presentar les aportacions de la conferència. Totes aquestes iniciatives (conferència, número especial i ara el llibre que ens ocupa) són rellevants, ja que intenten emprendre la tasca de corregir la manca d'atenció al cos en la geografia dels infants; una llacuna considerable si tenim en compte la importància que l'estudi de la corporalitat —tant des de la perspectiva discursiva com material— ha adquirit en la disciplina de geografia en general en les dues

últimes dècades (vegeu, per exemple, Longhurst, 2000).

Per tal de començar a esmenar aquesta omisió, aquest llibre situa en primer pla les experiències corporificades de la gent jove i explora com una perspectiva que privilegia el cos i la corporalitat pot contribuir a augmentar els estudis existents sobre la infància i la joventut. Amb l'objectiu de capturar la corporalitat juvenil en tota la seva complexitat i diversitat, aquest text parteix del concepte que els cossos dels infants i dels joves són entitats imaginades, disciplinades i performatives (aspectes que estan intrínsecament relacionats). De fet, l'obra té una estructura clara i entenedora amb dos capítols introductoris i tres seccions dividides pels criteris temàtics esmentats: cossos imaginats, cossos disciplinats i cossos performatius. Cada part conté entre cinc i set capítols, el darrer dels quals s'utilitza perquè el lector o la lectora faci unes reflexions breus sobre els temes principals que s'han desenvolupat en cada secció. Cada capítol inclou la seva bibliografia específica i el volum finalitza amb un índex temàtic que resulta molt útil a l'hora de cercar dades o conceptes puntuals.

A la introducció, les directores hi destaquen tres temes que es desenvolupen a través de tot el llibre. El primer són les dificultats metodològiques inherents a intentar capturar la pluralitat d'experiències corporificades de la gent jove. En aquesta àrea, els mètodes verbals sovint són insuficients i, per tant, cal que pensem a utilitzar unes altres tècniques, com ara, per exemple, les visuals o participatives, reflexionem sobre les limitacions de cada mètode i sobre el rol de la persona investigadora adulta i considerem maneres alternatives de publicar aquest tipus de material. El segon tema fa referència a les bases conceptuals del llibre i s'explica que els cossos s'hi conceben com a relacionals i inacabats, és a dir, sempre en procés d'esdevenir i totalment dependents i

incorporats entre altres cossos, textures, materials i objectes. L'últim tema és la importància que les dimensions temporals i espacials tenen a l'hora de comprendre i d'interpretar les experiències dels cossos joves.

Al segon capítol introductor, Gill Valentine reprèn els arguments i les reflexions que fonamenten l'estudi de la corporalitat infantil i juvenil. L'autora ens proporciona una anàlisi molt entenedora de com, malgrat la manca d'atenció explícita al cos en les geografies de la infància, de fet, la corporalitat infantil i juvenil ha estat present en aquests estudis de manera implícita i arran del fet que en temps moderns i a Occident, idees sobre la corporalitat infantil fonamenten la construcció de les identitats dels infants i el seu lloc al món. Valentine tanca el capítol manifestant que tant les geografies de la infància com les de la sexualitat i de la família (entesa en el sentit ampli i divers) tracten cossos, estructures afectives i relacions íntimes, i si coordinessin esforços com a *geografies de la intimitat*, podrien demostrar de manera més emfàtica la importància de les relacions corpòries i afectives en l'economia global.

La primera part del llibre, «Cossos imaginats», s'ocupa d'explorar com les representacions mediàtiques i els discursos i les pràctiques polítiques construeixen imatges dominants que diferencien els cossos joves per qüestions de gènere, ètnia o raça, classe social i mides corporals. A més, les contribucions que formen aquesta secció tracten d'incorporar les perspectives dels propis joves i com ells mateixos i elles mateixes imaginem els seus cossos i en quins llocs o espais. Per tant, s'hi inclouen capítols que estudien formes corporals generitzades, racialitzades, determinades per la condició social, determinades per les mides físiques o les seves combinacions. Sue Ruddick conclou aquesta secció tot ressaltant les maneres com trets corporals diferents (per exemple, el pes o el cos

com a element descontrolat) s'utilitzen per constituir i perpetuar subjectivitats determinades, però que, per tal de resistir idees corporals dominants, cal que ens enfrontem a la complexitat de les estructures de poder que les sostenen.

La segona part del llibre tracta el tema dels «Cossos disciplinats» i analitza les pràctiques polítiques que disciplinen, classifiquen i controlen els cossos joves. Les polítiques públiques i els programes de prevenció que s'han dissenyat en resposta als riscos —reals o assumits— per la salut o la seguretat dels infants i la gent jove, defineixen i redefeixen què constitueix un cos normal o anormal. En aquest sentit, aquesta secció permet donar veu a gent jove amb cossos que contravenen nocions idealitzades de la infantesa i la joventut i que sovint no es tenen en compte. Així doncs, els capítols d'aquesta part exploren, per exemple, les estructures reguladores i de control dels cossos joves, o el cos infantil com a treballador, nodridor o reproductor d'idees i de pràctiques militaristes (els darrers capítols d'aquesta secció introdueixen la perspectiva del món majoritari o el Sud Global). Aquesta part l'acaba Elizabeth Gagen, qui suggereix que cal que s'estudii'n les estructures governamentals i disciplinàries que afecten les vides dels joves, ja que això no significa negar la seva capacitat d'agents socials, sinó exposar com funcionen aquestes pràctiques i com s'hi resisteixen o les subverteixen.

La darrera part del llibre es desenvolupa al voltant de la temàtica dels «Cossos performatius», per tant, se centra directament en qüestions d'actuació, transgressió i resistència a través del cos híbrid i viscut. En aquesta secció, per tant, s'hi tracten tòpics com ara els estereotips i els estigmes corporals que els joves internalitzen i reproduïxen; la corporificació de la discapacitat en els cossos infantils; el cos com a mitjà relacional i ritualista a través del qual s'experimenta el món, i el cos sexual

com a eina de supervivència i risc (en aquest cas, es reprèn la perspectiva del món majoritari o Sud Global amb un treball basat a Etiòpia). Ruth Panelli s'encarrega de tancar el llibre. Ho fa tot emfasitzant que els cossos performatius s'han d'entendre com a vivint, esdevenint i pertanyent a mons socioespacials.

Aquest llibre és un recull de contribucions molt variades, amè i fàcil de llegir, que aconsegueix una combinació òptima de principis teòrics i aportacions empíriques. Tal com les directores del volum es proposen, es tracta d'un primer pas per fonamentar l'estudi dels cossos dels infants i els joves i, per tant, constitueix un bon punt de partida per a qualsevol persona interessada en les geografies del cos o de la infància. No obstant això, l'aspecte de les dificultats metodològiques a l'hora de fer recerca sobre la corporalitat infantil i juvenil que les directores ressalten a la introducció, no troba continuïtat en el remanent de l'obra. Molt poques de les autores i dels autors contribuents elaboren els aspectes metodològics dels seus projectes i no n'hi ha cap que faci una reflexió sobre les possibilitats o les deficiències dels mètodes utilitzats. Probablement, es tracta d'una limitació d'espai, ja que els capítols no són gaire llargs (cosa que contribueix a proporcionar amenitat a l'obra), però és un aspecte que hauria arrodonit el resultat final del recull. També hi ha un petit error editorial al darrer capítol, ja que per dues vegades s'esmenta una contribució que no va arribar a incloure's al manuscrit final del llibre (un capítol que tractava sobre el consum juvenil de drogues per un autor o una autora anomenat O'Brien).

Un darrer aspecte que potser s'hi hauria pogut desenvolupar més a fons és la perspectiva de les infàncies dels països majoritaris o Sud Global. Malgrat que el recull emfasitza que les geografies de la infància sovint han estat dominades per punts de vista occidentals, i intenta corregir aquesta tendència tot presentant diverses contribucions basades en recerca a

l'Àfrica, gran part dels capítols estan fonamentats en projectes realitzats a la Gran Bretanya. Tanmateix, cal reconèixer que la geografia britànica ha estat una de les pioneres i de les impulsores dels estudis de la infància i la joventut. Aquest volum mostra, un cop més, el dinamisme innovador que la caracteritza, i és, per tant, una lectura del tot recomanable.

Referència bibliogràfica

LONGHURST, Robyn (2000). *Bodies: exploring fluid boundaries*. Londres: Routledge.

Rosa Mas Giralt
University of Leeds
School of Geography
r.masgiralt06@leeds.ac.uk

MADANIPOUR, Ali (ed.) (2010)

Whose public space?: International case studies in urban design and development
Oxon: Routledge, 269 p.
ISBN: 0-415-55385-7

No és fàcil trobar un títol que cridi l'atenció i que suggereixi, a primer cop d'ull, un seguit d'opinions i respostes: *Whose public space? (De qui és l'espai públic?)*. Segurament, tots nosaltres podríem contestar la pregunta i, segons el nostre posicionament, respondríem amb matisacions i variants: de qui l'encarrega, de qui l'imagina, de qui el dibuixa, de qui el gestiona, de qui el trepitja o de qui el viu. Aquest llibre reflexiona sobre el paper dels espais públics a l'hora de crear ciutats més inclusives, i ho fa a través de diferents exemples de disseny urbà, desenvolupament i gestió de l'espai públic d'arreu del món (Aràbia Saudita, França, Iran, Nigèria, Mèxic, Regne Unit, Sud-àfrica i Taiwan). En tots aquests contextos, queda clar, com veurem a continuació, com, d'una banda, «els espais públics són un mirall de les complexitats de les societats urbanes» (p. 1), i, de l'altra, que hi ha una necessitat universal d'espais públics a les ciutats.

Editat pel professor de planificació urbana de la Newcastle University, Ali Madanipour, i amb la participació d'experts en urbanisme, arquitectura, geografia urbana i sociologia, el llibre aconsegueix, a través de recerques realitzades en contextos internacionals amb realitats culturals, socials, econòmiques i

polítiques molt diferents, aprofundir en l'estudi dels espais públics. És, doncs, pel seu plantejament i el seu objectiu, un llibre dirigit a especialistes i investigadors sobre les ciutats i els espais públics.

Quant a l'estructura, i tenint en compte aquesta diversitat d'experiències, el primer capítol (introducció) i el darrer (reflexions finals), escrits per l'editor, ajuden significativament a trobar un fil conductor i una coherència teòrica al llibre. Als capítols centrals, dividits en dues parts, hi trobem la presentació dels diferents estudis de cas. A la primera part, s'hi estudien espais públics situats als centres de les ciutats. Aquests espais tenen un alt nivell de significat i de complexitat, són nodes de cohesió social on es troba gent molt diferent i, per la seva centralitat, arriben a ser espais «espectacle», amb la finalitat d'atraure inversors i turistes. A la segona part, s'hi presenten les particularitats de l'espai públic de les perifèries de les ciutats i s'hi fa palès el paper primordial que tenen en el desenvolupament de la vida quotidiana dels seus veïns i veïnes. Difereixen dels primers en el fet que aquests no apareixen a la llista de prioritats de l'Administració, però tant si els espais públics es troben al centre com a la perifèria de la ciutat, han de prioritzar l'accessibilitat (física i